

12.03.2018

BOSNA I HERCEGOVINA
Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegovačko-neretvanski kanton
KANTONALNI SUD MOSTAR

Broj: [REDAKT]
Mostar, 06.03.2018. godine

Kantonalni sud Mostar u vijeću sastavljenom od sudija Ćatić Merime, kao predsjednika vijeća, Tanović Rabije i Sudar Vere, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja [REDAKT], koga zastupa Pehar Vesna, advokat iz Mostara, protiv tuženog Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar ul. Kneza Branimira broj 2b Mostar, koga zastupa punomoćnik Pehar Irena, advokat iz Mostara, radi isplate, odlučujući o žalbi tuženog na presudu Općinskog suda u Mostaru broj [REDAKT], v.sp. 569.548,20 KM od 03.12.2015. godine, na sjednici vijeća održanoj 06.03.2018. godine, donio je

P R E S U D U

Žalba tuženog odbija se kao neosnovana i potvrđuje prvostepena presuda.

O b r a z l o ž e n j e

Pobijanom presudom odlučeno je:

„Utvrđuje se da je ništav ugovor o kreditu br. [REDAKT] koji je sklopljen između tužitelja i tuženika dana 31.01.2007. godine, a slijedom ovog utvrđenja ništav je Aneks ugovora broj 1 od 15.10.2007. kao i Aneks broj 2 od 24.09.2009.g., te se tuženik obvezuje tužitelju isplati iznos od 1.275.981,00 KM uz zakonsku zateznu kamatu od dana pravomoćnosti presude pa do isplate, sve u roku od 30 dana i pod prijetnjom ovrhe.

Nalaže se tuženiku da tužitelju naknadi troškove parničnog postupka sa zakonskom zateznom kamatom od dana presuđenja pa do isplate, sve u roku od 30 dana.“

Usvaja se dio supsidijarnog tužbenog zahtjev tužitelja i s tim u vezi :

Nalaže se tuženiku da tužitelju isplati iznos od 946.732,35 KM, na ime neosnovano naplaćenog iznosa kreditne obveze po Ugovoru o kreditu, kreditna partija broj [REDAKT] od 31.01.2007.godine, za period od dana 31.01.2007.godine (dan nastanka obveze) do 01.07.2015.g., i to:

-na ime neosnovano naplaćenih tečajnih razlika iznos od 706.980,79 KM,

-na ime neosnovano naplaćenih kamata iznos od 239.751,56 KM,

a sve uz zakonsku zateznu kamatu od dana 22.10.2013. godine kao dana podnošenja tužbe pa do isplate, sve u roku od 30 dana i pod prijetnjom ovrhe.

Odbija se dio supsidijarnog tužbenog zahtjeva tužitelja koji glasi :

Nalaže se tuženiku da tužitelju isplati iznos na ime neosnovano naplaćenih troškova obrade kredita iznos od 6.281,40 KM, uz zakonsku zateznu kamatu od dana podnošenja tužbe pa do isplate, sve u roku od 30 dana i pod prijetnjom ovrhe.

Nalaže se tuženiku da tužitelju naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 13.968,30 KM sa zakonskom zateznom kamatom od dana presuđenja pa do isplate, sve u roku od 30 dana.“

Protiv ove presude žalbu je blagovremeno izjavio tuženi iz svih razloga predviđenih odredbom čl. 208. st. 1. ZPP-a.

Tuženi u žalbi navodi da je ugovor o dugoročnom kreditu u CHF broj [REDACTED] zaključen 31.01.2007. godine (greškom upisano 31.07.2007. godine) u kojem je naznačeno da kredit iznosi 2.067.000 CHF (član 2. ugovora o kreditu), da je namjena kredita u svrhu finansiranja rekonstrukcije, adaptacije i sanacije postojećeg skladišta, kupovina i montaža opreme (član 2. ugovora o kreditu), da je ugovorena redovna kamatna stopa na kredit u iznosu od 2.067.000 CHF u visini 6 mjesečnog LIBOR-a za CHF plus 3,20 p.p., LIBOR zaokružen na četvrtinu, usklađivanje svakih 30.06. i 31.12. (član 3. ugovora o kreditu), da je korisnik kredita potpisivanjem ugovora o kreditu prihvatio primjenu odluke o kamatnim stopama i sve njene kasnije izmjene i dopune, i ako dođe do promjene kamatne stope da će banka o tome obavijestiti korisnika kredita pismenim putem bez odgode (član 12. ugovora o kreditu), da je rok korištenja kredita do 01.09.2007. godine (član 3. ugovora), da je otplata kredita u 96 jednakih mjesečnih anuiteta sa dospijanjem prvog anuiteta na dan 01.10.2007. godine, da su troškovi obrade kredita 0,30 % na iznos kredita jednokratno (član 3. ugovora o kreditu), da je kredit osiguran mjenicama i zalogom na nekretninama (član 4. ugovora), da je korisnik kredita u obavezi obavljati najmanje 75% platnog prometa preko banke, a da će banka u protivnom povećati kamatnu stopu za 2 p.p. godišnje (član 9. ugovora) i da se korisnik kredita obavezao da će vršiti otkup CHF preko Hypo Alpe Adria Banke, a banka se obavezuje da će korisniku kredita omogućiti otkup CHF po tržišnom kursu (član 9. ugovora o kreditu).

Nadalje ističe da je aneksom 1. ugovora o dugoročnom kreditu u CHF broj [REDACTED] koji je zaključen 15.10.2007. godine vidljivo da se istim mijenjaju odredbe o vrsti kredita i da novi naziv glasi „dugoročni kredit uz valutnu klauzulu u CHF“ i da je izmijenjen iznos u valuti na način da kredit iznosi 2.050.193,49 CHF uz dodatak teksta „u protuvrijednosti u KM po srednjem tečaju Centralne Banke“.

Aneksom broj 2. ugovora o dugoročnom kreditu uz valutnu klauzulu CHF broj [REDACTED] od 24.09.2009. godine promijenjene su odredbe o redovnoj kamatnoj stopi tako da se marža mijenja na iznos od 5,20 p.p. i primjenjiva je od 01.07.2009. godine. Tuženi podvlači da je korisnik kredita prihvatio primjenu odluke o kamatnim stopama kao i sve njene izmjene i dopune, pa je tužena, u skladu s tim obavijestila tužitelja obaviješću od 19.01.2009. godine o povećanju kamatne marže zbog trenutnih tržišnih uslova. Smatra da je sud neosnovano prihvatio nalaz vještaka finansijske struke koji se odnosi na iznos neosnovano naplaćenih kamata od 239.751,56 KM i na ime neosnovano naplaćenih troškova obrade kredita. Ističe da je među strankama nesporna činjenica da je predmetni ugovor zaključen s valutnom klauzulom i da potpisivanjem ugovora korisnik kredita nije doveden u zabludu jer je za sve nejasne odredbe mogao dobiti obrazloženje. Posebno obrazlaže da u vrijeme zaključenja ugovora ugovaranje valutne klauzule nije bilo zabranjeno, naprotiv bilo je dozvoljeno i punovažno.

Odredba člana 395. ZOO-a mogla bi se primijeniti samo ukoliko je ugovaranje valutne klauzule protivno saveznom zakonu, a kako ugovaranje valutne klauzule nije u suprotnosti sa zakonima koji su važili u vrijeme potpisivanja ugovora, to u konkretnom slučaju nije moguća

ni primjena odredbe člana 395. ZOO-a. Zaključeni ugovor o kreditu ne predstavlja devizni kredit iako je on plasiran u CHF valuti jer se plaćanje neće vršiti u inostranstvu, jer prema mišljenju Federalnog ministarstva finansija devizni krediti su samo oni koji su plasirani u devizama i koji se vraćaju u devizama. U konkretnom slučaju tužitelju su u konačnici odobrena sredstva u KM valuti s tim što se korisnik kredita obavezao vršiti otkup CHF preko Hypo Alpe Adria Banke, a banka se obavezala da omogući korisniku kredita otkup CHF po tržišnom kursu. Iz nalaza vještaka finansijske struke jasno je da je korisnik kredita kredit otplaćivao u domaćoj valuti, pa se ima smatrati da je ispunjenje obaveze korisnika kredita uslijedilo u domaćem novcu prema kursu koji je važio u trenutku nastanka obaveze, bez obzira na utvrđenu činjenicu da je plan otplate kredita iskazan u CHF valuti kao i na činjenicu da u primarnom ugovoru niti u jednom dokumentu se ne navodi kao valuta plaćanja domaća valuta. Kao dokaz svojih navoda ističe izmjenu naziva ugovora aneksom broj 1 u dugoročni kreditu uz valutnu klauzulu u CHF sa dodatkom uz iznos glavnog duga od „2.050.193,49 CHF u protuvrijednosti KM 2.050.153,49 po srednjem tečaju C BiH“.

Sud je pogrešno našao i usvojio dio supsidijarnog zahtjeva tužitelja koji se odnosi na potraživanje po osnovu neosnovano naplaćenih kursnih razlika i na ime neosnovano naplaćenih kamata, jer je predmetni ugovor sačinjen u skladu sa relevantnim propisima i nije ga ni u kojem dijelu trebalo tumačiti u korist tužitelja.

Ovo iz razloga što je tužitelj potpisivanjem predmetnog ugovora o kreditu i aneksa broj 2 na taj ugovor prihvatio i ostale akte banke odnosno opšte uslove poslovanja banke i odluku o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite kao sastavni dio ugovora o kreditu. Banka je vršila korekciju kamatne stope u skladu sa odredbama ugovora što je dokazano materijalnim dokazima tuženog. Neosnovani su navodi pobijane presude da je tužena po osnovu kamate ostvarila nesrazmjernu imovinsku korist i da je zloupotrijebila ugovorne odredbe o promjenjivoj kamatnoj stopi, zbog čega je tuženi prigovarao na nalaz vještaka finansijske struke jer je ugovaranje valutne klauzule imalo zaštitnu a ne profitnu svrhu, jer nije donijela ekstra profit tuženom niti je tuženi zloupotrebom sebe doveo u povlašten položaj u odnosu na tužitelja, i tako oštetio tužitelja. Tuženi također smatra da je tužitelj samovoljno pristao na zaključenje ugovora i da prilikom isplate, odnosno vraćanja anuiteta nije bilo nikakve prinude o kojoj govori odredba člana 211. ZOO-a.

Također ističe da iz relevantnih zakonskih odredbi proizilazi da u vrijeme zaključenja ugovora nije bilo zabranjeno ugovaranje sa valutnom klauzulom niti je ugovaranje valutne klauzule isključivo vezano za valutu EUR, jer je KM kao domaća valuta stabilna samo u odnosu na EUR jer je vezana za kurs istog, dok njen kurs u odnosu na ostale valute varira zavisno od stanja na finansijskom tržištu. Zbog toga je po tuženom, potpuno neosnovan tužbeni zahtjev tužitelja za isplatu kursnih razlika zbog primjene valutne klauzule. Među strankama sporno je pitanje odredbi ugovora kojim se definiše kamata. Smatra pogrešnim stav tužitelja da je kamata promjenjiva samo u jednom elementu, a to je kretanje LIBOR-a, dok je prema tuženom kamata promjenjiva i po osnovu marže koja se definiše odlukama banke koje su sastavni dio opštih uslova poslovanja banke. Tužitelj se saglasio da tuženi može jednostrano, u svako doba, samoinicijativno odrediti i mijenjati kamatnu stopu. Podvlači da su stranke ugovorom potpuno jasno i bez ikakve sumnje utvrdile da se radi o službeno utvrđenom kursu na dan dospelosti, odnosno ispunjenja obaveze i da je tuženi uvijek primjenjivao srednji kurs, što je potvrdio i vještak finansijske struke, i što je opšte prihvaćen standard u finansijskom poslovanju.

Na kraju ističe da prigovara i dijelu presude o troškovima postupka jer je sud glavni tužbeni zahtjev odbio u cijelosti dok je eventualni tužbeni zahtjev usvojio u većem dijelu, pa smatra, s aspekta uspjeha u postupku, uspjeh tužitelja je manji od 50% jer mu je odbijen cijeli glavni i dio eventualnog tužbenog zahtjeva, zbog čega je sud morao odrediti da svaka stranka snosi svoje troškove postupka, predlažući da se žalba usvoji, prvostepena presuda u pobijanom

dijelu ukine i predmet vrati na ponovni postupak ili da se pobijana presuda preinači na način da će se u cijelosti odbiti tužbeni zahtjev tužitelja i obavezati ga da isplati tuženom troškove postupka.

Tužitelj je dao odgovor na žalbu tuženog.

Odlučujući o žalbi tuženog u granicama žalbenih razloga i razloga na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, u skladu sa članom 221. Zakona o parničnom postupku („Sl. novine F BiH“, broj: 53/03; 73/05; 19/06 i 98/15, u daljem tekstu: ZPP), sud je odlučio kao u dispozitivu ove presude, iz sljedećih razloga:

Žalba tuženog nije osnovana.

Tuženi potpuno pravilno citira bitne odredbe ugovora i relevantne zakonske propise, ali ih, svjesno ili nesvjesno tumači pogrešno.

Među strankama je nesporno, da je tuženi na podračun tužitelja otvoren u banci tuženog, plasirao sredstva odobrenog kredita u valuti CHF, i onda, u skladu sa odredbom člana 9. Ugovora o dugoročnom kreditu uz valutnu klauzulu u CHF br. [REDACTED] od 31.01.2007. godine (u daljem tekstu: Ugovor), obavezao da ta sredstva u CHF valuti otkupljuje od tuženog. Među strankama nesporno je i to da je nakon cjelokupnog plasmana kredita, dana 15.10.2007. godine, tuženi Anexom broj 1. na Ugovor, izmijenio samo naziv Ugovora u Ugovor o dugoročnom kreditu uz valutnu klauzulu u CHF i neznatno izmijenio ukupni iznos kredita u CHF, uz koji je dodao „u protuvrijednosti u KM po i srednjem tečaju Centralne Banke“.

Za upitati se Qui bono – Qui prodest (kome u korist) je tuženi nakon plasmana cjelokupnog kredita mijenjao ugovor u prednjem smislu???

Anex 1. na Ugovor sam za sebe govori da je tuženi odlično poznao novčane tokove na svjetskom tržištu i da je očekivao posebnu dobit od kredita vezanih za valutnu klauzulu u CHF.

Da to jeste tako upečatljivo potvrđuje Anex 1. na Ugovor, jer, nakon plasmana kredita, on kredit preimenuje, samo da bi ga mogao smjestiti u zakonske okvire odredbe člana 395. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ broj 29/78; 39/85 i 57/89; Službeni list R BiH 2/92; 13/93 i 13/94 i Službene novine F BiH broj 29/03, u daljem tekstu ZOO).

Pobijana presuda prihvata navode tuženog da se radi o kreditu s valutnom klauzulom iz čl. 395. Zakona o obligacionim odnosima (polovina str. 16 do polovine str. 18.).

Odredba čl. 395. ZOO-a dopušta ugovaranje valutne klauzule, čiji je smisao zaštita povjerioca, ovdje tuženog, od većeg pada vrijednosti domaćeg novca od dana zaključenja ugovora do njegove potpune realizacije (trajni ugovori sa novčanom obavezom, kao što je ugovor o kreditu). Prema ovoj odredbi ugovarači mogu ugovorom odrediti obavezu dužnika u domaćoj valuti vezujući je za protivvrijednost neke strane valute na određeni dan (u konkretnom slučaju dan dospelosti anuiteta na naplatu), a sve u jednom jedinom cilju da se povjerilac - banka, zaštiti od eventualne inflacije domaće valute.

Svrha valutne klauzule jeste da je dužnik u vrijeme dospelosti novčane obaveze dužan vratiti povjeriocu istu ili približno istu količinu novca koju mu je ovaj dao u vrijeme zaključenja ugovora. Znači da je svrha valutne klauzule zaštitna a ne profitna i njome se obezbjeđuje ekvivalencija uzajamnih davanja u situaciji devalvacije domaće valute.

Od zaključenja ugovora od 31.01.2007.godine domaća valuta nikada nije devalvirala, jer je zaštićena aranžmanom currency board prema kojem je KM kao domaća valuta vezana za EUR, kao stranu valutu, tako da je u momentu zaključenja ugovora 1 EUR imao vrijednost

u odnosu na 1KM u omjeru 1:1,995830, što se nije mijenjalo od ustanovljenja valute KM sve do danas.

Zato prilikom obračuna anuiteta tuženi nikada nije imao razloga da u obzir uzima vrijednost CHF na dan obračuna nego samo i jedino njegovu vrijednost na dan zaključenja ugovora, odnosno puštanja u opticaj sredstava kredita.

I tuženi deklaratorno prihvata da valutna klauzula ima zaštitnu a ne profitnu funkciju, ali se u praksi, ponaša potpuno suprotno.

Da je tuženi odlično poznao kretanja na tržištu novca i očekivao vrtoglav rast valute CHF govori upravo to što je Ugovor uz valutnu klauzulu vezao za valutu CHF, a ne za valutu EUR i pored aranžmana currency board – kao svojevrzne zakonske valutne klauzule.

Ako je svrha valutne klauzule zaštitna, u situaciji kada nije bilo inflacije domaće valute i tuženi će se složiti, da bez obzira na ugovaranje valutne klauzule nije bilo mjesta primjeni iste, jer bi se time, valutna klauzula pretvorila u svoju suprotnost, pa bi umjesto zaštitne, imala profitnu funkciju, baš kao što se u konkretnom i desilo.

Dakle, prvostepeni sud je pravilno postupio kada je udovoljio supsidijarnom tužbenom zahtjevu tužitelja ne samo po osnovu kursnih razlika nego i u dijelu više naplaćene ugovorene kamate u ukupnom iznosu od 946.732,35 (706.980,79 KM kursne razlike plus 239.751,56 KM više naplaćena ugovorena kamata.

Kod ugovaranja kamate na način da je redovna kamata u visini 6 M LIBOR za CHF zaokružen na četvrtinu plus 3,2 procentnih poena (u daljem tekstu: p.p) godišnje, prvostepeni sud pravilno poima da je marža kao dobit banke kao davaoca kredita odnosno tuženog ugovorena fiksno.

Iz ugovornog određenja kamate očito je da se ugovorena kamata sastoji od dva elementa i to 6 M LIBOR-a za CHF i marže koja predstavlja čistu dobit banke - cijenu za koju je banka plasirala svoja sredstva tužitelju po osnovu predmetnog ugovora o kreditu.

U momentu zaključenja ugovora, banka- tuženi je pristao, zapravo sam odredio cijenu plasmana svog kredita u visini od 3,2 p.p godišnje, jer na način kako je to napisano u ugovoru u momentu zaključenja ugovora nepoznanica je bio samo 6 mjesečni LIBOR za CHF a marža je određena fiksno, na što upućuje i logično i obično jezičko tumačenje ugovora.

Kreditiranje klijenata je pretežna djelatnost svake komercijalne banke pa i tuženog, zbog čega krediti predstavljaju proizvod banke koji banka nudi svojim klijentima za određenu cijenu. U konkretnom slučaju ta cijena je 3,2 p.p godišnje, jer da bi se korisnik kredita mogao odlučiti za kredit morao je znati njegovu cijenu u momentu zaključenja ugovora. Kada je kredit plasiran, dakle kada je prodan, baš kao i kod svakog drugog proizvoda kada se proda, njegova cijena se više ne može mijenjati, pa ni tuženi u konkretnom slučaju nije mogao na tužitelja primijeniti svoju odluku o promjeni kamatnih stopa kojom je maržu povećao na 5,20 p.p, godišnje, nego samo na klijente kojima će plasirati svoja sredstva nakon donošenja te odluke.

Ovakvo tumačenje spornih ili nejasnih odredbi ugovora koje je pripremila jedna ugovorna strana i ponudila drugoj strani na potpis, je u skladu sa odredbom čl. 101. ZOO-a, iako to jasno proizilazi i iz same odredbe čl. 3. ugovora o kreditu.

Tačno je da jednakost uzajamnih davanja ne znači matematičku podudarnost, ali u konkretnom slučaju ne da nema jednakosti uzajamnih davanja nego se s pravom može govoriti o extra profitu tuženog po osnovu zaključenog ugovora o kreditu, jer je na osnovu samo kursnih razlika tužitelj platio tuženom više od onog što je primio za čak 706.980,79KM. No, tuženom ni to nije bilo dovoljno pa povećava maržu sa 3,2 p.p. na 5,20 p.p. a razlog za to je

samo cilj tuženog da ostvari dobit koju je očekivao po osnovu takvog ugovora (marža povećana za 2 p.p. kada je LIBOR pao za 2 p.p.

Za upitati se kakav je to rizik nosio tuženi za svo vrijeme trajanja ugovora o kreditu i isticanje da je cijelo vrijeme imao pokrivenost domaće valute valutom CHF po kreditima s valutnom klauzulom u CHF, kada korisnik kredita CHF valutu nije ni vidio a kredit je vraćan u domaćoj valuti.

Neosnovan je i prigovor tuženog odluci o troškovima parničnog postupka.

Iz navoda žalbe proizlazi nesporno a što je očito i iz postavljenog tužbenog zahtjeva, da je tužitelj podnio dva različita tužena zahtjeva, glavni (na poništenje ugovora) i eventualni (na isplatu duga).

Okako postavljen tužbeni zahtjev nikada ne znači da tužitelj traži ispunjenje oba tužbena zahtjeva (et – et) nego samo jednog od njih, ili glavnog ili supsidijarnog (aut – aut), pa kod činjenice da je supsidijarni tužbeni zahtjev, s obzirom na dosuđeni iznos, odbijen samo u neznatnom dijelu, ima se smatrati da je tužitelj u ovom postupku uspio u cijelosti, što znači da nema mjesta prijedlogu tuženog da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Zbog svega navedenog, valjalo je odbiti žalbu tuženog i potvrditi prvostepenu presudu na osnovu odredbe člana 224. stav 1. tačka 2. i čl. 226. ZPP- a.

PREDSJEDNIK VIJEĆA
Čatić Merima

M.P.